

Književnost.

U t v a: **Kraguljčki.** — V Trstu 1915. Založila in izdala knjigarna I. Štoka. Cena broš. izvodu 80 vin., v platno vez. 1 K 20 vin., po pošti 20 vin. več. Str. 46. — Izmed 23 Utvinih pesmic mi ugajajo: »Mráz«, »Prvi krajec«, »Koliko je zvezd«. Ta pesem bi lahko pogrešala zadnjo kitico, ki ji je samo v škodo. Tudi »Prvi krajec, suh moziček« trpi radi zadnje kitice:

Kar je v paradižu dobil,
sam je snel;
polna usta je bonbončkov
še imel.

Prvi verz je posebno slab, ker ruši blagoglasje. V drugo vrsto bi spadale pesmi: »Kraguljčki«, »Krist je vstal«, morda še vsem mladinskim pesnikom toliko priljubljena »Jurijeva«, dalje: »Ej, ti oblaček«, »Smrečica«, a tudi te niso brez hib. Vsebinsko lepa je tudi še »Pri zibelki«, a radi forme ne bo otrok ogrela. Pesmi, kot: »Prvi snežec«, »Vesna«, »Legenda« in nekatere druge so marna reč. »Ti gaj samotni« ima srednje tri kitice vsaj idejno porabne, če ne lepe, a prva:

Ti gaj samotni, tihi gaj,
Ti večen si sanjač;
in tak postanem tudi jaz,
ko tvoj sem pohajač —

in zadnja:

In ti si spet ves tih in nem,
tak si, kot večni samotar;
ko v senco se ti potopim,
postanem sam sanjav —

kažejo nerodnost velikega otroka. Uvodni verzi, »Kateri kerub« in več drugih so slaba proza. Lična knjižica ne bo budila ne pri otrocih, ne pri odraslih trdnega veselja in užitka. Če se ne oziramo na slovniške in druge napake, ki jih pri takih pesmih lahko zamerimo tembolj, so pesmi vse premodre, predolgočasne, hladne, ker so prenenaravne. Poseben dar je, pogledati v globino otroške duše, postati za trenutek sam otrok, z njemu lastnim hrepenenjem, nazori in nagajivostjo. Preko Levstika in Župančiča smo prišli le z drobtinami. Tudi otroški spis zahteva osebnosti. Bodimo malčki, ne majhni!

France Bevk.

Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1916. Letošnji Koledar prinaša razen življenjepisov, poučnih člankov in navadnega koledarskega gradiva »šaljivo povest« dr. Ivana Preglja »Novi zvonovi«. Povest pripoveduje o težavah Antona Zlatopera, ki je dal nepremišljeno besedo, da se ne bo oženil, dokler ne zapoje v fari novi zvonovi; po petih letih zvonovi seveda pridejo in Zlatoper se poroči z izvoljenko svojega srca. — Dobro dé človeku, če po dolgem času prebere tako nedolžno, skromno povestico, ki noče nič drugega kot pokazati nam življenja vedro stran, zlasti če je tako

dobro pisana kakor »Novi zvonovi«. Pregljeva tehnična posebnost je, da ne pripoveduje zdržema, epsko pripravljač in družec dogodke, temuč v posameznih prizorih, dramatično. Ta tehnika je za daljšo povest ali roman nepripravna — kakor se je pokazalo v »Tlačanih« — ker je v nasprotju z naravo snovi, v kratki noveli, kar so »Novi zvonovi«, se pa zelo dobro obnese. Prav bi bilo, da bi imeli takih stvari več.

I. C.

Oče naš! V svojem in v imenu sorjakov molil dr. Josip Lovrenčič. 1915. Založilo Tiskovno društvo v Kranju. 50 vin. — Teh enajst pesmi je izdal Lovrenčič v tolažbo in prid svojim rojakom Goričanom, ki živé bedno življenje in umirajo bedne smrti v pregnanstvu. Njih gorje je neizmerno; poznajo ga samo tisti, ki so ga videli. Pesmi so torej neke vrste priložnice. Bistveno se razlikujejo od prejšnjih Lovrenčičevih, katerih predmet je bilo izključno pesnikovo trenutno razpoloženje ali misel in svet le toliko, kolikor se je v njem na njemu lasten način reflektiral. Sedaj je L. naenkrat začutil, da je človek med ljudmi, eden izmed mnogih enakih, in svet mu je s strašnimi udarci dokazal svojo objektivno eksistenco. Tako so nastale te »socialne« pesmi, pesmi usmiljenja in sočutja.

Pa priložnice so vendar. Takoj pri drugi kitici prve strani sem ostrmel ob verzih:

»polje — biló lepó je plodovito:
Zdaj posejano je z granatami in vse razrito.«

Potem nisem imel nič več pravega veselja z »Očenašem«. Lepi v pravem pomenu besede sta samo zadnji dve: »Begunci« in »Moja pesem«.

Obširneje in pravičneje bo mogoče o L. govoriti šele pri drugi, boljši priliki.

Izidor Cankar.

Ciciban. Spisal Oton Župančič. Izdala in založila »Omladina«. V Ljubljani 1915. Str. 55. — Župančič je izdal malo knjig in neponatisnenih pesmi ima tudi malo; velikega, to je voluminoznega dela sploh ni napisal; »Jerala«, ki je hotel postati epos, ni dokončan in bo najbrže vedno ostal fragment. In vendar je vsaka njegova knjiga, kadar izide, literaren dogodek. Napačno sodijo, ki mislijo, da je vzrok temu reklama in že pridobljeno dobro ime, in ki trdijo, da je njegova slava vendarle pretirana in deloma umetna. Dejstva ne govoré tako, kajti dejstvo je, da smo o Župančiču le malo pisali, da so njegovi ocenjevalci kakor neradi, nerodno in boječe prijemali za pero, čeprav so vedeli, da se jim ni bati zagovorov in replik; o njem so govorili manj kot o kom drugem, in kar so vedeli povedati, je bilo na las podobno frazam, toda kadar so zapisali njegovo ime, so ga zapisali z neutajljivim spoštovanjem. Zgolj papirnata slava je drugačna;

o človeku, ki potrebuje reklame, se govori mnogo in glasno, pa brez spoštovanja.

Res je, da se dá ljudem skoro vse — in zlasti v slovstvu in umetnosti — vdisputirati ali izdisputirati, toda če knjigo sprejme cela pisateljska generacija kakor novo dogmo, če se je na mah oklene, jo kljub zavesti odvisnosti in krivde kopira in se kljub naporom ne more otresti njenega čara, tedaj je neoporečno gotovo, da je knjiga znamenita, naj bodo sodbe o njej kakršnekoli. In pri Ž. se je tako godilo, ne enkrat, temuč vsakokrat, kadar je izdal novo knjigo. Mladina je zoper lastno voljo drla za njim iz takozvanega dekadentstva v liriko zbirke »Čez plan«, iz nje k filozofskim in psihološkim razglabljanjem »Samogovorov«. To ni bila samo formalna odvisnost; nemogoče je vzljubiti in kopirati formo brez nje duševne vsebine, kajti forma je le utelešeni duh in brez njega razpade sama v prah. Ž. je marveč z vsako svojo knjigo pritegnil mišljenje in čuvstvovanje slednikov v svojo lastno smer. Knjige ni izdal, dokler ni imel, molče preklicujoč svoje prejšnje delo, kaj novega povedati o sebi in svetu, a tedaj so jo mlajši — in starejši — strmé in verno sprejeli. To je objektivno, zanesljivo merilo njegovega zgodovinskega pomena.

S tem ne pravim, da je na Ž. vse tudi dobro. Slabih pesmi sicer ni priobčil, vendar so nekatere le srednje vrste. Usodnejša napaka tega čudovitega pesniškega organizma pa je negotovost svetovnega naziranja; manjka mu prepričanosti resničnega proroka, popolne notranje ubranosti, ki je mati novih dob, tvorilo stoletij.

Ko je Ž. izdal »Samogovore«, so se mnogi vprašali, kakšna bo prihodnja knjiga, kak razvoj je tukaj še mogoč? Presenetil nas je z dvema knjižicama za otroke, z zbirko ugank in »Cicibanom«. Od najglobljih in najtežjih pesmi, kar jih je pisanih v slovenskem jeziku, je napravil do »Cicibana« en sam korak! Ta korak ni nelogičen skok ali retrogradacija v razvoju, kakor se morda utegne zdeti. V sedanjem času lokalnega prerekanja in sebičnih, nasilnih strasti so te pesmi čiste, otroške preprostosti in dobrote naravnost aktualne, so diagnoza dobe in zdravilo, so protest, svarilo in klic. Kakor so bile vse dosedanje Župančičeve zbirke dokumenti njegovega notranjega razvoja, tako je tudi ta knjižica račun o novih doživljajih pesnikove moške dobe, novih razgledih vase in v svet. In potem je, mislim, tudi notranja logična vez med »Samogovori« in »Cicibanom«: kar je modrijanom ostalo skrito, se razodeva otrokom.

Ž. je že v svojih mladih letih pisal mladinske pesmi; te, ki jih je napisal v moški dobi, so mnogo boljše in bodo zopet kašipot, kakor je bila doslej vsaka njegova knjiga. Pristno je vse, njih duh, predmet in oblika in naši otročki jih že veselo žvrgolé.

Izidor Cankar.

Silvin Sardenko: **Nebo žari**. Pesmi. Cena K 1.—. V Ljubljani 1916. Založila Katoliška Bukvarna. Str. 61. — To je, če prav vem, prva slovenska pesniška bojna zbirka. Nje značaj kaže motto: »Nebo žari — in gozd šumi — skrivnostni spev — solze in kri.«

Kar Sardenka najbolj označuje, in sicer vse njegove knjige, od prve do zadnje, je čista, vedno enako zvočna melodioznost verzov. V tem mu ni nihče kos in mu nikdar ni bil. Trdega verza sploh ne zna napra-

viti, in če se mu kdaj pripeti, da je kaka kitica vsebinsko manj vredna, so, kar se tiče glasovne vrednosti, vse dobre. Njegove pesmi se pojó same od sebe, takoj ostanejo v sluhu in iščejo komponista; kitic, ki jih zna človek takoj na pamet, če jih samo enkrat prebere, je tudi v tej knjižici obilo. To je Sardenkova lastnost in vrlina, ki jo moramo ceniti ne samo zato, ker brez nje ni popolnoma lepe pesmi, ampak še posebej zato, ker je danes tako redka. Če namreč pregledujemo našo liriko zadnjega časa, ne moremo prezreti, da je med njo dobrih pesmi dovolj, toda ubranih zelo malo; najmlajši pesnik ne misli več na tradicionalne sheme, dela z verzi, kar hoče, in vendar ni v njih jezikovne zvočnosti. Gotovo je to nezaveden odpor proti formalni uglajenosti, besedni mehkoči Župančiča in Sardenka ter bo morda rodil kdaj dobre sadove, pa za enkrat so trpki še očitnejši.

Sardenko se izza »Mladega jutra« do danes v formalnem oziru ni bistveno izpremenil in isto velja — ker se notranji veliki preobrati le težko izvrše v starih formah — seveda tudi za njegovo mišljenje; ostal je pesnik situacijske lirike. Iz predmeta, ki se mu ponudi, iz razmerij zajame lirsko vsebino, izčrpa človeka in njegovo situacijo. Kar prideva sam, lastne refleksije in glose k življenju se mu večinoma ne posrečijo, zdi se mi, da zato, ker misli o stvareh naše, vsem skupne misli; treba bi bilo več individualnosti v sodbah o svetu, več drznejših poletov, višjih razgledov! Tak vzgled reflektivne pesmi je n. pr. »Boj«.

Junaki, v boj! —
Odšli so vsi od vseh strani:
Pogum in hrup in srd in črt,
obup in strah in mrak in smrt.
Junaki, v boj! Kdó se boji,
se v temni grob pogrezní!

To je popis, situacija. Potem sledi druga kitica:

Le ene ni:
Junakinje junakov vseh.
Močnejša je kot srd in črt
in silnejša kot boj in smrt;
boji se vendar bojev teh.
Le ene ni — ljubezni.

V sredi se pesem kar prelomi; prva polovica je dobra, Sardenkova glosa v drugi ni več. Resnično je, kar trdi, pa le preveč resnično, da bi si želeli pesmi o tej resnici. Še očitnejše je to pomanjkanje invencije tam, kjer je v predmetu težko najti kaj objektivnih lirčnih vrednot, kjer je torej pesnik navezan zgolj na svojo refleksijo. V takem slučaju se je Sardenku zgodilo, da je napisal v pesmi »Slovinci cesarju«

Slovenec tvoj je patriot —
junak do groba.

besede, ki so tudi resnične, o katerih pa ni mogoče reči, zakaj bi ne bile pisane rajši v prozi.

Umetnik bodi kakor asket; paktiranje s svetom ni le strahopetnost, marveč izdajstvo samega sebe.

Nasprotno so tiste pesmi, ki jemljejo svet kot objektivno lirsko količino, prečudno lepe in vredne, da stoje poleg najlepših. Take so »V mraku«, »Naročilo«, »V zapuščenosti« in še druge. Tukaj hočem poudariti dve: